

Hakija Sylvi Kantele

Asia Nimen suoja

Annettu 24.08.2005

LAUSUNTOPYYNTÖ

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvostoa lausumaan siitä,

nauttiiko hakijan tulevan kirjan nimi "Aapponen" tekijänoikeussuojaa?

Selostus asiasta

Hakija valt.maist. Sylvi Kantele on kehittänyt ideaa kirjaksi, jota hakija luonnehtii uudentyyppiseksi, lapsille suunnatuksia vaativaksi aapiseksi. Teos jakautuu aapis- ja aakkospuoleen. Jokaisesta aakkosesta on kahdentyyppiset sivut, joista toiselle sivulle on valittu sanoja, jotka auttavat opettajia/vanhempia havaitsemaan jo varhain onko lapsella mahdollisesti lukemisvaikeuksia. Kirjan nimi olisi "Aapponen".

Hakijan esittämän selvityksen lisäksi tekijänoikeusneuvoston tiedossa on, että "Aapponen" on Suomessa esiintyvä sukunimi.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan. Tekijänoikeusneuvosto ottaa tehtävänsä mukaisesti kantaa tekijänoikeuslain tulkintaan asiassa, eikä lausu muiden oikeudenalojen mahdollisesti tarjoamasta suojasta.

Teoksen käsitteestä ja tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Teos voi ilmetä myös muulla tavalla kuin esimerkkiluettelon mukaisena teoslajina. Pykälän 2 momentin mukaan selittävää piirustusta ja tietokoneohjelmaa suojataan kirjallisena teoksena.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli on tekijänoikeuslain tarkoittama teos. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Myös teoksen osan on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen yllättävä teostasoon.

Teostasovaatimusta voidaan arvioida eri tavoin riippuen teoslajeista. Perinteisten kirjallisten ja esimerkiksi maalaustaiteen teosten osalta teostasovaatimusta voidaan luonnehtia alhaiseksi, koska ne usein jo itsessään ilmentävät tekijänsä persoonallisuutta. Käyttötaiteen osalta taas on yleensä edellytetty huomattavaa omaperäisyyttä, koska käyttötarkoitus usein sanelee tuotteen muodon.

Lyhytkin runo tai vaikkapa iskulause voi olla periaatteessa tekijänoikeuden suojaama. Haarmann (Tekijänoikeus & lähioikeudet, Helsinki 1999, s. 56) käyttää esimerkkinä Eeva Joenpellon romaanin nimeä "Neito kulkee vetten päällä", jota voitaneen pitää siinä määrin itsenäisenä ja omaperäisenä, että teosuoja tulee sen kohdalla kysymykseen. Haarmann pitää kuitenkin esimerkkiään enemmän poikkeuksena kuin sääntönä: "Mitä lyhyemmästä ilmaisusta on kysymys, sitä todennäköisempää on, ettei se ylitä niitä itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimuksia, joita tekijänoikeussuojan saaminen edellyttää" (Haarmann s. 56).

Tekijänoikeudella ei anneta yksinoikeutta ideoihin ja yleisiin periaatteisiin, vaan niiden teoksessa ilmenevään omaperäiseen ja luovaan ilmenemismuotoon.

Tekijänoikeusneuvoston aiempi käytäntö

Tekijänoikeusneuvosto aiemmassa lausuntokäytännössä ei lyhyitä ilmaisuja ole pääsääntöisesti pidetty tekijänoikeudellisesti suojattavina teoksina. Tekijänoikeusneuvosto on katsonut, että tekijänoikeussuojan piiriin eivät ole kuuluneet ilmaisut "Aqua Seitsen Seitsemisen lähdevesi" (TN 2004:13), "Puhdas Elämä Lapselle" (TN 2001:12), "Save the Wildlife" (TN 1995:16) eikä "Villi tyttö etsii iloista ja menevää miestä...kiinnostaako?" (TN 1992:15). Runoilijan nimeä ei pidetty tekijänoikeussuojaa nauttivana teoksena (TN 2003:13). Sanonnat "Lycka till", "Onks Viljoo näkyne?", "Aha" eivät saaneet tekijänoikeussuojaa (TN 1986:8), kuten ei myöskään teoksen nimi "Steissi" (TN 1992:7) eivätkä eräät sävelteosten nimet (TN 1998:3). Web-grafiikkaan sisältyneet tekstit "Hae tuote" ja "Hae tuotteet" eivät olleet tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja kirjallisia teoksia (TN 2004:10), kuten ei myöskään neonvalolla toteutettu teksti "I love you" (TN 2004:11).

Lausuntopyynnössä tarkoitettu aineisto ja vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Nauttiiko hakijan tulevan kirjan nimi "Aapponen" tekijänoikeussuojaa?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta yksittäinen sana voisi saada tekijänoikeussuojaa kirjallisena teoksena, tulisi sen edustaa poikkeuksellisen korkeaa omaperäisyyden ja itsenäisyyden tasoa. Nimi "Aapponen" on tavanomaisessa kielenkäytössä ilmeisesti uusi ja synnyttää kuulijassa vaikutelman termien "aapinen" ja "aakkonen" yhdistymisestä siten luoden mielleyhtymän kumpaankin termiin. Nimi esiintyy kuitenkin Suomessa sukunimenä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että nimi ei täytä sitä poikkeuksellisen korkeaa omaperäisyyden ja itsenäisyyden tasoa, jota nimen tekijänoikeussuojalta on perusteltua edellyttää. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että nimi "Aapponen" ei nauti tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:ssä tarkoitettuna kirjallisena teoksena.

Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa kuitenkin, että TekijäL 51 §:n nojalla, kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen. Näin ollen, mikäli hakija julkaisee teoksen nimellä "Aapponen", voi se saada suojaa TekijäL 51 §:n nojalla mikäli joku toinen julkaisee myöhemmin samannimisen kirjan.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Marit Hohtokari, Tuula Hämäläinen, Päivi Liedes, Kai Nordberg, Paula Paloranta, Pekka Pulkkinen, Risto Ryti, Pekka Salomaa, Katariina Sorvari ja Markku Uotila.